

QISHLOQ XO'JALIGIDA IXTISOSLASHGAN KLASTERLARNI SHAKLLANTIRISH: TAJRIBALAR, NATIJALAR VA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Respublika ilmiy-amaliy anjumani

2021 yil 30 noyabr

Buxoro – 2021

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
IQTISODIYOT VA TURIZM FAKULTETI
“IQTISODIYOT” KAFEDRASI

QISHLOQ XO‘JALIGIDA IXTISOSLASHGAN KLASSTERLARNI
SHAKLLANTIRISH: TAJRIBALAR, NATIJALAR VA INNOVATSION
YONDASHUVLAR
Respublika ilmiy-amaliy anjumani
MATERIALLAR TO‘PLAMI
2021 yil 30 noyabr

"ФОРМИРОВАНИЕ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ КЛАСТЕРОВ В
СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ: ЭКСПЕРИМЕНТЫ, РЕЗУЛЬТАТЫ И
ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ"
СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
Республиканской научно-практической конференции
30 ноября 2021 года

«Durdona» nashriyoti
Buxoro – 2021

➤ Агрономлар ва мева-сабзавот кластерлари, замонавий интенсив боғлар ва иссиқхона хўжаликларининг бошқа ходимларини бир йилгача бўлган муддатга етакчи ихтисослашган хорижий компанияларга таълим олиш ва стажировка ўташга юбориш учун грант маблағлари ва халқаро ташкилотларнинг техник кўмак маблағларини жалб этиш амалга ошириш;

➤ Мева-сабзавот кластерларига ички ҳамда ташқи бозордаги эҳтиёж ва тупроқ-иқлим шароитларини ҳисобга олган ҳолда қишлоқ хўжалиги экинларини экиш, маҳсулот етиштириш ҳажми, уларнинг нави ва турини белгилаш, шунингдек, фермер ва деҳқон хўжаликлари билан улар томонидан тайёрланаётган қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини сотиб олиш юзасидан шартноалар тузиш бўйича мустақил қарор қабул қилиш ҳуқуқи тақдим этиш;

➤ Мева-сабзавот кластерларига кўчатзорлар, жумладан логистика марказлари (музлатгич, омбор, қайта ишлаш қувватлари, лаборатория, машина-техник станциялари учун инфратузилма бинолари)ни ташкил қилиш учун ер майдонлари ажратиш ва ҳ.к.

Мақоланинг амалий аҳамияти мева-сабзавотчиликка ихтисослашган кластерлар ва кооперацияларни модернизациялаш ҳамда уларнинг иқтисодий барқарорлигини таъминлашда ўз ифодасини топади.

KLASTER NAZARIYASI VA ULARNING FAOLIYATI

Boltayeva Sh.B

«Iqtisodiyot» kafedrası katta o'qituvchisi

Mardonova Ozoda

BuxDU talabasi

Klaster nazariyasi XIX asrda dastlab nemis iqtisodchisi Iogan Genrix fon Tyunen va uning izdoshlari V.Launxard hamda A.Veberlar tomonidan ilgari surilgan. A.Marshall o'zining "Iqtisodiyot fani printsiplari" ishida tadqiqot ob'ekti tarzida shahar aglomeratsiyasi va industrial hududlarni tanlab, o'tkazgan tadqiqotlarida samaradorlik va ishlab chiqarish geografik lokalizatsiyasi o'zaro bog'liqligini bayon etgan. U korxona va tashkilotlar samaradorligi ularning iqtisodiy zonalar yaqinida geografik joylashuviga bog'liqligini isbotlagan. B.Lundval va B.Yonsonlar esa klaster nazariyasi bilan bog'liq "rivojlanish bloklari" kontseptsiyasini taklif etganlar hamda soha yoki hududiy ishlab chiqarish birlashmalari, butun mamlakat aholisini uzluksiz o'qitish jarayoni milliy iqtisodiy yuksalish va raqobatbardoshlik manbai ekanligini ta'kidlaganlar.

Hozirgi kunda dunyoning ko'plab mamlakatlari turli tarmoqlarida klasterlar faoliyati yo'lga qo'yilgan. Masalan, Rossiya Federatsiyasida tegishli davlat tuzilmalari 2011 yilda hukumat topshirig'iga ko'ra jamoaviy uyg'unlashuv asosida hududiy innovatsion klasterlarni rivojlantirish dasturiga kiritish uchun loyihalarning ikki bosqichli tanlovini o'tkazgan. Davlat va xo'jalik organlari, etakchi fan va oliy ta'lim muassasalari hamda biznes jamoatchiligining 100 dan ortiq mutaxassislarini jamlagan maxsus ishchi guruh loyihalarni saralashga jalb etilgan. Natijada davlat tomonidan qo'llab-quvvatlangan, jahonda raqobatbardosh, o'zida ilmiy-tadqiqot va ta'lim salohiyatini mujassamlashtirgan, ishlab chiqarish samaradorligi yuqoriligi bilan ajralib turadigan, mulkchilik turidan qat'iy nazar sohadosh kichik korxonalarning kooperatsiyalashuvini ta'minlagan (birinchi bosqichda 37 ta, ikkinchi bosqichda 25 ta) hududiy klaster loyihalarini joriy etilishiga erishib, hududlarning tezkor yuksalishiga zamin yaratgan.

Mamlakatimizda klasterlar bilan bog'liq ilmiy izlanishlar boshlanishi 2000 yillarga to'g'ri keladi, bu boradagi ilmiy-amaliy ishlar esa O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev tashabbusi bilan qabul qilingan 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida demokratik islohotlarni chuqurlashtirish, etakchi tarmoqlarni modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish borasida barcha sohalarda keng

ko'lamli islohotlar olib borish bilan boshlandi. Mazkur jarayonlar bilan bog'liq texnopolis, texnopark, klaster kabi qator tushunchalar turmush tarzimizga kirib keldi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 19 maydagi "Buxoro viloyatida zamonaviy paxta-to'qimachilik klasterini yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2978-son qarorida¹ yuklatilgan vazifalarga javoban Buxoro viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlovchi, aholi turli qatlamlarining bandligini va real daromadlarini izchil oshiruvchi, milliy boyligimiz paxtani ekishdan boshlab chuqur qayta ishlashgacha bo'lgan tizimni o'zida qamrab olgan, to'qimachilik va engil sanoatni yanada rivojlantiruvchi, turli fan, ta'lim sohalarini oshirib chiqarish mutaxassislari, iqtisodchilar hayotiy tajriba, malaka va bilimlarini mujassamlashtiruvchi "Bukhara Cotton Textile" O'zbekiston-Britaniya QK, "ParaglideLTD" QK va "Petromaruz" (Rossiya) kompaniyasining 123,1 mln. AQSH dollari hajmidagi xorijiy sarmoyalarni kiritish bilan dastlabki innovatsion "Paxta - to'qimachilik klasteri" majmuasi faoliyati yo'lga qo'yildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 19 maydagi "Buxoro viloyatida zamonaviy paxta-to'qimachilik klasterini yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2978-son qarorida¹ yuklatilgan vazifalarga javoban Buxoro viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlovchi, aholi turli qatlamlarining bandligini va real daromadlarini izchil oshiruvchi, milliy boyligimiz paxtani ekishdan boshlab chuqur qayta ishlashgacha bo'lgan tizimni o'zida qamrab olgan, to'qimachilik va engil sanoatni yanada rivojlantiruvchi, turli fan, ta'lim sohalarini oshirib chiqarish mutaxassislari, iqtisodchilar hayotiy tajriba, malaka va bilimlarini mujassamlashtiruvchi "Bukhara Cotton Textile" O'zbekiston-Britaniya QK, "ParaglideLTD" QK va "Petromaruz" (Rossiya) kompaniyasining 123,1 mln. AQSH dollari hajmidagi xorijiy sarmoyalarni kiritish bilan dastlabki innovatsion "Paxta - to'qimachilik klasteri" majmuasi faoliyati yo'lga qo'yildi.

Xulosa qilib aytganda, klasterlar innovatsion, raqobatbardosh va samarali iqtisodiyotning shakllantirilishi zamonaviy iqtisodiy vositachisi, yaratilgan tayyor mahsulotlarning iste'molchigacha etib borishini, ishlab chiqarish kuchlarining yuksalishini, ishlab chiqarish hajmining o'sishini, sog'lom ishlab chiqarish munosabatlari hamda samaradorlikni ta'minlovchidir. YAngilanishlar "inson kapitali", ya'ni soha va sohalararo faoliyatni o'zida mujassamlashtirgan klasterlardagi tashabbuskor mutaxassislarning tafakkuri bilan bog'liq. Mazkur klasterlarda sohalarining ta'lim, fan va ishlab chiqarish integratsiyalashuvi bilan bir qatorda, soha kichik korxonalarining manfaatli kooperatsiyasi, sohalararo ichki va tashqi integratsiya elementlari ham yuksalishiga zamin yaratadi.

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQARISHDA KLASTER MODELI VA UNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI

Normamatov I.B

katta o'qituvchi,

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti

Pardayeva M.U

Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti

Qishloq xo'jaligini rivojlantirish va uning raqobatbardoshligini oshirish mamlakat aholisining 60 foizidan ortiq qismi yashayotgan qishloqlarning farovonlik darajasini yuksaltirishda muhim omil bo'lmoqda.

Shu munosabat bilan so'nggi yillarda qishloq xo'jaligini boshqarish tizimida institusional islohotlar amalga oshirildi, paxta xomashyosi va boshqoqli don mahsulotlarini davlat tomonidan kafolatlangan xarid narxlarini sezilarli darajada ko'paytirish hisobiga qishloq xo'jaligi mahsulotlari ishlab chiqaruvchilarining moliyaviy barqarorligi oshirildi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarishni tashkil etishning klaster modeli keng joriy etilmoqda, natijada

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 19 maydagi "Buxoro viloyatida zamonaviy paxta-to'qimachilik klasterini yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2978-son qaror.